

Slotbetoging LIP in Besançon, Frankrijk, 1973 (foto Frans Pans)

B
E
E
L
I
D

Pans!
Fototentoonstelling Frans Pans.
Amsab-Museum, 22 oktober 2003 - 5 april 2005

Hendrik Ollivier, Amsab-ISG

Wie Frans Pans (geboren te Mechelen op 22 november 1934, woont sinds 1958 in Brussel) ooit heeft ontmoet vergeet hem wellicht nooit meer. Kort en krachtig als zijn naam, zo is hij in de omgang: recht voor z'n raap. Hij behoort niet meteen tot het legertje BV's maar toch ben ik er zeker van dat zowat iedereen ooit werk van Frans Pans onder ogen kreeg. Jarenlang maakte hij affiches voor verschillende linkse en sociale organisaties. Onder meer de affiche voor de rakettenbetoging in 1981 (die met de raket boven Brussel) is van zijn hand. Hij was ook enkele jaren de huisontwerper van het BKT (Brussel Kamertoneel). Ook voor de RAL/SAP ontwierp hij tientallen affiches.

Alhoewel Frans Pans minstens even verdienstelijk is als fotograaf, is alleen een klein kransje fotohistorici nog vertrouwd met zijn werk. En dat is jammer. Reeds in de jaren 1960 nam hij deel aan succesrijke tentoonstellingen, samen met onder meer Julien Coulommier, Gilbert De Keyser, Antoon Dries en andere grote namen uit de Belgische fotografie. Zijn foto's werden zowel gepubliceerd in gerenommeerde fototijdschriften en -boeken (onder meer in *The Photography Year Book*, 1965) als in een populair blad als *Humo*. De titels van de reportages spreken tot de verbeelding *Frans Pans en de eenzamen*, *Frans Pans' reportage van de beat-generation*. De jazztent 'Rose Noire', het studentencafé 'La Jambe de bois' en bovenal de 'Welkom', een doodgewoon, banaal café in de Kleine Beenhouwersstraat, zijn in die tijd zijn geliefkoosde biotoop. "Je zou de Eenzamen van Brussel ook de Nuttelozen kunnen noemen, maar we moeten geenszins het nut van een nutteloos mens onderschatten", aldus Frans Pans in *Humo* in 1960. ⁽¹⁾

Enkele foto's uit die periode, vooral de schitterende foto's van de provo's, doken onlangs terug op in geïllustreerde historische overzichten van de voorbije eeuw. De

Anti-Vietnambetoging van Provo (foto Fran Pans)

foto's reflecteren perfect de tijdsgeest. Niet alleen door het afgebeelde onderwerp (provo's, anarchisten), maar ook door de stijl: sterke zwartwitcontrasten, grove korrel, zonder respect voor de gangbare technische normen.

We zouden Frans Pans echter oneer aandoen door hem te catalogeren als fotograaf van de jaren 1960. Niet alleen bleef hij al die jaren actief, zijn beste 'reportagewerk' doorstaat moeiteloos de tijd. Is het gewaagd om te stellen dat we bij Pans in de jaren 1960 reeds een aanzet zien van wat we nu terugvinden bij een zeer hedendaags fotograaf als Antoine d'Agata?

De tentoonstelling toont slechts één aspect van het werk van Frans Pans, met name zijn 'sociale fotografie'. We gaan daarbij voorbij aan zijn meer artistieke fotowerk en aan zijn grafisch werk. De keuze is voor een stuk pragmatisch - de ruimte in ons museum is beperkt - ze is echter ook subjectief en heeft vooral te maken met persoonlijke voorkeuren en een grotere vertrouwdheid met het terrein. Het onderscheid is echter niet strikt. De afstand tussen Frans Pans als grafisch ontwerper, als kunst- of reportagefotograaf is niet groot. Hij stapt moeiteloos van het een naar het ander. Bij zijn afficheontwerpen gebruikt hij zijn foto's, sommige van zijn foto's bewerkt hij grafisch. Toch is alles altijd zeer 'Frans Pans'. Het meer grafische werk is dikwijls zeer direct, hard (Frans Pans moet je geen lid van de provobeweging noemen, Frans Pans IS provo). Zijn sociale fotografie is misschien iets minder direct, maar minstens even doordrongen.

Frans Pans heeft zeker zijn bijdrage geleverd tot de doordraak van de 'subjectieve fotografie' in België. De foto wordt daarbij niet langer gezien als de afbeelding van de realiteit, maar als de uitdrukking van de subjectieve ervaring van de werkelijkheid. De fotograaf maakt daarbij bewust gebruik van contrast, korrel, perspectief, scherpte enz.

"Met het werk van Frans Pans heeft de vivisectie van de mens haar intrede gedaan in de Belgische fotografie. Zijn reportagefoto's zijn kreten en vloeken, losbarstingen van vitaliteit"

(Julien Coulommier, 6 december 1964)

Fototentoonstelling Pans!
Amsab-Museum 22 oktober 2003 - 5 april 2005

(1) Humo, 11.08.1960, p. 15.